

อุปสรรคและความสำเร็จการปรับตัวของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

ศศิพินต์ สุขบุญพันธ์¹

¹ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

E-mail: ¹ohsasipin@hotmail.com

Received: June 27, 2017

Revised: February 16, 2018

Accepted: February 22, 2018

บทคัดย่อ

การดำรงชีวิตในสังคมของบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ อาจต้องพบทั้งสถานการณ์ที่พึงพอใจและความตึงเครียดต่างๆ การปรับตัวเป็นวิธีการที่จะหาวิธีลดสภาวะความตึงเครียดทางอารมณ์ เพื่อรักษาความมั่นคงของตน ทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเอาชนะต่อสิ่งที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรครวมถึงเสาะแสวงหาวิธีการที่จะเผชิญกับสิ่งนั้นเพื่อลดความกดดันทางจิตใจอันจะช่วยให้ตนเองดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่สามารถปรับตัวได้ จะมีภาวะจิตใจที่มั่นคงและยอมรับสภาพปัญหาต่างที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง สามารถช่วยเหลือตนเองได้มากที่สุดตามข้อจำกัดที่มีอยู่ และอยู่กับครอบครัวและสังคมโดยไม่ทำให้เป็นภาระแก่ครอบครัวและสังคม อุปสรรคในการปรับตัวของบุคคลที่มีความต้องการพิเศษนั้นประกอบด้วย ด้านสภาพความบกพร่องของบุคคลที่มีความจำเป็นพิเศษเหล่านั้น ด้านครอบครัว และด้านสิ่งแวดล้อม การพิจารณาว่าบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจะมีความสำเร็จในการปรับตัวได้นั้น จะต้องพิจารณาด้านจิตใจ ด้านการช่วยเหลือตนเอง ด้านการงานและด้านสังคม โดยจะต้องคำนึงถึงความสำเร็จในภาพรวมจะไม่เจาะจงหรือแยกด้านใดด้านไหนออกจากกัน

คำสำคัญ: อุปสรรค, ความสำเร็จ, การปรับตัว, บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

Obstacles and success of the adjustment of people with disabilities

Sasipin Sukbunpant¹

¹Special Education Department, Faculty of Education, Chiangmai Rajabhat University

E-mail: ¹ohsasipin@hotmail.com

Received: *June 27, 2017*

Revised: *February 16, 2018*

Accepted: *February 22, 2018*

Abstract

Living in the society of person with disabilities would face the satisfied and stressful circumstances. Adjustment is the approach to decrease the stress, and to preserve the individual's body, mind and social security. Adjustment aims to overcome the obstacles and to discover technique with lessen the pressure in order to live with a pleasant life.

Achieving adjusted person with disabilities have a secure mind and accept their impairments and help themselves according to their limitations to work and live without burden on their family and society. Obstacles of adjustment including their impairments, family, and environment. The successfulness of adjustment of person with disabilities can be considering to the overview of the mental health, self-help skills, vocational and social adaptations of those person.

Keywords: Obstacles, Success, Adjustment, People with disabilities

บทนำ

บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บุคคลปัญญาเลิศ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย บุคคลที่มีความบกพร่องทางภาษา บุคคลที่มีปัญหาในการเรียนรู้ บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรม และบุคคลที่มีความพิการซ้ำซ้อน (Arayawinyou, 1990) ซึ่งบุคคลเหล่านี้อาจมีลักษณะทางกายภาพ หรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากสภาพปกติ (Thirajit, 1994) อย่างไรก็ตามบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษก็มีความต้องการพื้นฐานที่ไม่แตกต่างจากบุคคลทั่วไป มาสโลว์ (Maslow) เชื่อว่ามนุษย์มีความต้องการพื้นฐานแบ่งออกเป็น 5 ชนิดซึ่งเรียกตามลำดับชั้น ประกอบด้วยความต้องการทางสรีระ (Physiological Needs) หมายถึง ความต้องการพื้นฐานของร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศและการพักผ่อน เป็นต้น ความต้องการเหล่านี้เป็นความต้องการที่จำเป็นสำหรับมีชีวิตอยู่ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยหรือสวัสดิภาพ (Safety Needs) หมายถึง ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ อิสระจากความกลัว จากผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม เป็นความต้องการที่จะได้รับการปกป้องคุ้มกัน ความต้องการประเภทนี้เริ่มตั้งแต่วัยทารกจนกระทั่งวัยชรา ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ (Love and Belonging Needs) มาสโลว์เชื่อว่า คนเราทุกคนมีความต้องการให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น โดยการคบเพื่อน สร้างครอบครัว เป็นสมาชิกของกลุ่มหรือองค์กร ความต้องการที่จะรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองมีค่า (Esteem Needs) ความต้องการประเภทนี้ประกอบด้วยความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ มีความสามารถต้องการที่จะให้ผู้อื่นเห็นว่าตนมีความสามารถ มีคุณค่าและมีเกียรติ ต้องการได้รับความยกย่องนับถือจากผู้อื่น และความต้องการที่จะรู้จักตนเอง ตามสภาพที่แท้จริงและพัฒนาตามศักยภาพของตน (Need for Self-Actualization) เป็นความต้องการที่จะรู้จักตนเองที่แท้จริง ยอมรับทั้งส่วนดี

ส่วนเสียของตน ที่สำคัญคือ การมีสติที่จะยอมรับว่าตนใช้กลไกในป้องกันตนในการปรับตัวและพยายามที่จะเลิกใช้ เปิดโอกาสให้ตนเองเผชิญกับความจริงของชีวิต (Kowtrakul, 2013)

ความต้องการแต่ละขั้นนั้นเรียงจากความต้องการจากขั้นต่ำไปสู่ความต้องการขั้นสูงสุดนั้นจะต้องได้รับการตอบสนองตลอดชีวิต (Kearney & Trull, 2012) โดยแต่ละขั้นที่ได้รับการตอบสนองแล้วก็จะพัฒนาไปสู่ความต้องการขั้นอื่นต่อไป ทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow) เน้นว่า หากความต้องการเหล่านี้ได้รับการตอบสนอง สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข แต่ในความเป็นจริง บางครั้งอาจมีอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการเหล่านี้ได้ทั้งหมด เกิดความไม่สบายใจกลายเป็นความเครียดคับข้องใจ จึงเป็นสาเหตุให้บุคคลที่มีความต้องการพิเศษต้องอาศัยการปรับตัวเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการดำเนินชีวิต

การปรับตัว

การดำรงชีวิตในสังคมของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อาจต้องพบทั้งในสถานการณ์ที่พึงพอใจและความตึงเครียดต่างๆ การปรับตัวเป็นวิธีการที่จะหาวิธีลดสภาวะความตึงเครียดทางอารมณ์เพื่อรักษาความมั่นคงของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกายจิตใจและสังคม

1. ความหมายของการปรับตัว

Rathus and Nevid (1980) ให้ความหมายของการปรับตัวว่า เป็นพฤติกรรมที่บุคคลใช้ตอบโต้ต่อสภาพความเครียด โดยช่วยให้บุคคลได้ใช้ตอบสนองความต้องการของตนและสิ่งแวดล้อม

Srisongkarm, Ratanasanya, Pothpattanapon and Thepprasit (2006) กล่าวถึงการปรับตัวว่าเป็นความพยายามของบุคคลในการที่จะหาวิธีลดสภาวะความตึงเครียดทางอารมณ์ซึ่งเกิดจากความไม่สมปรารถนาในสิ่งที่ตนหรือสังคมแวดล้อม คาดหวัง ทั้งยังเกี่ยวข้องกับการปรับพฤติกรรมต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสิ่งแวดล้อม

Wongsawan and Wongsawan (2008) กล่าวว่า การปรับตัว คือ สถานะแห่งความสัมพันธ์อันกลมกลืนระหว่างบุคคลกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม เป็นความพยายามที่บุคคลตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเพื่อรักษาความมั่นคงของตนทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม

ดังนั้น การปรับตัว (Adjustment) จึงเป็นพฤติกรรมที่บุคคลในการที่จะหาวิถีลดสภาวะความตึงเครียดทางอารมณ์ เพื่อรักษาความมั่นคงของตนทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม

2. จุดมุ่งหมายของการปรับตัว

การปรับตัวได้มีผู้อธิบายจุดมุ่งหมายไว้ดังต่อไปนี้

Suwanasang (1990) กล่าวว่า การปรับตัวมีจุดมุ่งหมายสำคัญ 2 ประการคือ การปรับตัวเพื่อเอาชนะปัญหาเพื่อถ่วงดุลสิ่งที่ตนเองยังขาดอยู่ และการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือปัญหาเมื่อไม่สามารถเอาชนะได้ จึงปรับตนเองให้สอดคล้องตามสิ่งแวดล้อมและปัญหานั้น เพื่อรักษาสมดุลนั้น

Srisongkarm, Ratanasanya, Pothpattanapon and Thepprasit (2006) กล่าวว่า การปรับตัวนั้นเพื่อให้มีความสามารถในการดำเนินชีวิต หากบุคคลไม่สามารถปรับหรือลดความกดดันทางจิตใจนี้ให้หมดไปได้ด้วยวิธีการที่เหมาะสมอาจทำให้บุคคลนี้เกิดปัญหาทางสุขภาพจิตตามมาได้

Panprecha (2008) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายที่ทำให้เกิดการปรับตัว 2 ประการคือ จากสิ่งเร้าภายในเป็นความต้องการทางใจซึ่งมีอยู่ใน ตัวบุคคล ได้แก่ ความรัก ความอบอุ่น ทำให้บุคคลต้องมีการปรับตัวเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ และประการที่สอง คือ สิ่งเร้าภายนอก เป็นความต้องการของสังคมและสภาพแวดล้อมซึ่งได้แก่ วัฒนธรรม จารีตประเพณี ศาสนา กฎระเบียบของสังคม ทำให้บุคคลต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองความต้องการต่างๆ และอยู่ได้โดยไม่มี ความกดดันทางจิตใจ

แม้ว่าการปรับตัวจะมีเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เพื่อการมีชีวิตรอดหรือเพื่อความมีคุณค่า

ในตนเองแต่จุดมุ่งหมายสูงสุดในการปรับตัวก็เพื่อความ สุขของบุคคลผู้นั้นนั่นเอง (Wongsawan & Wongsawan, 2008)

จากที่กล่าวมา จุดมุ่งหมายของการปรับตัว ก็คือ การที่บุคคลนั้นพยายามเอาชนะต่อสิ่งที่ เป็นปัญหา หรืออุปสรรคของตน หากไม่บรรลุก็ต้องแสวงหาวิธีการที่จะเผชิญกับสิ่งนั้นเพื่อลดความกดดันทางจิตใจ อันจะช่วยให้ตนเองดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

3. กระบวนการปรับตัว

Sukphotharom and Kesabutr (2010) ได้กล่าวถึงกระบวนการปรับตัวว่า ประกอบด้วย 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การปรับตัวที่สมบูรณ์หรือการปรับตัวแบบบูรณาการ (Integrating Adjustment) เป็นลักษณะการปรับตัวเมื่อเผชิญกับสภาพปัญหาหรืออุปสรรค แล้วสามารถแก้ไขปัญหาลหรือจัดอุปสรรคนั้นได้รับการปรับตัวลักษณะนี้ บางครั้งปัญหาที่เกิดขึ้นอาจจะไม่ได้รับการแก้ไขจนเสร็จสิ้น หากแต่บุคคลที่เผชิญกับปัญหาสามารถยอมรับสภาพปัญหาและทำได้พร้อมปรับสภาพความคิดความรู้สึกนั้นได้ การปรับตัวของแต่ละบุคคลโดยทั่วไปมี 3 ลักษณะ ตามแบบบุคลิกภาพของตందังนี้

1. การสู้ คือ วิธีระบายความคับข้องใจแบบไม่ยอมแพ้ สร้างพลังเพื่อเผชิญหน้า แสดงออกได้ทั้งในทางสร้างสรรค์และทำลาย เช่น การพูดระบายความรู้สึก การหัวเราะ การคิดทบทวนพยายามเอาชนะโดยเพิ่มความพยายามมากขึ้น สู้ทางทำลาย หรือแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงด้วยวิธีต่างๆ เป็นต้น

2. การหนี เป็นวิธีการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความคับข้องใจต่างๆ เช่น การเลิกเล่น ความสนใจ หลีกหนีไปให้พ้น เลี่ยงไม่พูดเรื่องนั้น เป็นต้น

3. การประนีประนอม การยอมขอมเป็นการพบกันครึ่งทาง ผู้ใช้จะใช้วิธีพิจารณาใหม่ คิดใหม่ ตั้งเป้าหมายใหม่ เปลี่ยนวิธีการใหม่

อย่างไรก็ตามรูปแบบการแก้ปัญหาทั้ง 3 ลักษณะที่ใช้ในการแก้ปัญหา นั้นไม่มีวิธีใดดีที่สุด แต่ที่สำคัญที่สุดคือ เกือบทุกวิธีย่อมนำไปสู่การผ่อนคลาย ความเครียดหรือความวิตกกังวล โดยผู้ใช้จะต้องเลือก

ให้เหมาะกับเวลา สถานที่และบุคคล (Wongsawan & Wongsawan, 2008) โดยมีจุดประสงค์ว่าบุคคลต้องการอยู่ในสภาวะสมดุลระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อมหรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นบางครั้งสิ่งเหล่านี้ก็มีอิทธิพลเหนือจิตใจมนุษย์ แต่ในบางกรณีมนุษย์ก็สามารถเอาชนะสิ่งแวดล้อมหรือปัญหานั้นได้ (Suwanasang, 1990)

2. การปรับตัวแบบไม่สมบูรณ์ หรือการปรับตัวแบบไม่บูรณาการ (Non-integrative Adjustment) เป็นการปรับตัวที่บุคคลไม่สามารถเผชิญกับปัญหาหรือไม่สามารถแก้ปัญหาได้ บางครั้งบุคคลพอจะมีวิธีคลายความตึงเครียดลงได้บ้างแต่ยังคงมีความไม่สบายใจหลงเหลืออยู่ การปรับตัวแบบนี้ยังคงมีความทุกข์ค้างคาใจถือเป็นการปรับตัวที่ไม่สมบูรณ์จึงจำเป็นต้องอาศัย กลไกป้องกันตนเอง (Defense Mechanisms) มาใช้เพื่อช่วยผ่อนคลายหรือลดความตึงเครียด

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กระบวนการปรับตัวประกอบด้วย การปรับตัวที่สมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลลดความวิตกกังวลหรือสภาพอึดอัดคับข้องใจ จากสภาพการณ์ที่เผชิญอยู่โดยใช้วิธีการที่บุคคลนั้นเชื่อว่าจะทำให้ตนอยู่ภาวะสมดุลกับสภาพแวดล้อมนั้น

อุปสรรคในการปรับตัวของบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ

ในการปรับตัวต่อสภาพความบกพร่องของบุคคลที่มีความต้องการพิเศษนั้น อาจจำแนกปัจจัยที่เป็นอุปสรรค 3 ด้าน ได้แก่ สภาพความบกพร่อง ครอบครัว และสิ่งแวดล้อม

1. ปัจจัยด้านสภาพความบกพร่อง

ถ้าบุคคลมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ สุขภาพจิตก็จะดีด้วย แต่หากมีการเจ็บป่วยบ่อยๆ หรือเรื้อรัง มีความพิการทางกาย ก็จะมีผลต่อพัฒนาการทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (Wongsawan & Wongsawan, 2008) การที่เด็กจะสามารถพัฒนาทักษะได้ดีหรือไม่ขึ้น สิ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ ความบกพร่องหรือความพิการของเด็กนั่นเอง ในเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

บางประเภท เช่น เด็กที่บกพร่องทางการเห็น เด็กเหล่านี้ไม่ได้มีความบกพร่องทางสติปัญญา แต่การเรียนรู้นั้นอาจเป็นไปได้ล่าช้าที่เป็นผลสืบเนื่องจาก สภาพการมองเห็นของเด็ก เช่น การสอนขนาดเล็ก ใหญ่ เด็กต้องได้รับการสอนโดยใช้สื่อที่让孩子ได้ใช้ประสาทสัมผัสมากกว่า การสอนโดยการบอกเล่าด้วยวาจาเพียงอย่างเดียว

ในเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่มีข้อจำกัดทางด้านภาษาและการฟัง ทำให้การแปลความและความเข้าใจต่างๆ อาจผิดเพี้ยนหรือคลาดเคลื่อนไปจากสิ่งที่บุคคลทั่วไปต้องการสื่อสาร และอาจทำให้สัมพันธภาพระหว่างคนปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเกิดปัญหาขึ้นได้ บางรายอาจเกิดความรู้สึก หดหู่ ท้อแท้ สอดคล้องกับ Niyomtham (2001) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) ของบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน คือระดับการได้ยิน นั่นคือ ยิ่งสูญเสียระดับการได้ยินมากเท่าใด ก็ยิ่งรู้สึกหมดคุณค่าในตนเองเท่านั้น ดังนั้น ปัจจัยด้านสภาพความพิการหรือความบกพร่องนี้มีอิทธิพลต่อการปรับตัวด้านต่างๆ ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วย

2. ปัจจัยด้านครอบครัว

Holroyd (2003) รายงานถึงบทบาทในการดูแลเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในครอบครัวชาวฮ่องกงว่า หน้าที่ส่วนใหญ่เป็นของมารดา ส่วนบิดาจะหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธต่อหน้าที่ในการดูแลบุตรที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เนื่องจากความอับอาย การที่บุตรเกิดมามีสภาพความพิการเป็นความผิดของฝ่ายมารดาหรือครอบครัวของฝ่ายมารดาที่ได้ทำสิ่งที่เป็นบาป ดังนั้นจึงเป็นการเหมาะสมที่มารดาจะต้องรับบทบาทในการดูแลบุตรที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเพื่อชดเชยบาปที่ได้กระทำ

ความรู้สึกอับอายของครอบครัวที่มีสมาชิกเป็นคนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ไม่ว่าครอบครัวเหล่านี้จะมีฐานะทางเศรษฐกิจดีหรือไม่ก็ตาม Namsiripongpan (1996) กล่าวว่า ครอบครัวมักไม่ยอมรับความเป็นจริงในสภาพพฤติกรรมที่ผิดปกติของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อีกทั้งมักมีใต้อบรมให้เด็กหรือบุคคลเหล่านี้

ให้ทำงานบ้านหรือดูแลตนเองให้เหมาะสมเหมือนครอบครัวเหมือนบุคคลทั่วไป ทำให้เด็กเหล่านี้ ไม่อาจรับผิดชอบในเรื่องงานบ้านได้ดีเท่าที่ควร เมื่อต้องเติบโตและมีชีวิตโดยลำพังทำให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านการปรับตัวกับบุคคลที่ต้องใช้ชีวิตร่วมด้วย

3. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

การดำรงชีวิตของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในสังคมพบว่ามีอุปสรรคที่ขัดขวางให้บุคคลเหล่านี้ต้องประสบกับความคับข้องใจจนนำไปสู่ปัญหาการปรับตัว ได้แก่

โอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมสันตนาการจากการศึกษาพฤติกรรมการใช้เวลาวันหยุดของคนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินประเภทหูหนวกในกรุงเทพมหานคร (Srion & Tettim, 2002) พบว่าคนหูหนวกใช้เวลาในวันหยุดด้วยการชมภาพยนตร์เพียงร้อยละ 4.2 ซึ่งถือว่าน้อยมาก ผลที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไม่ได้ผลิตภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาของคนหูหนวก หรืออาจเป็นเพราะว่าภาพยนตร์ไม่ได้ถูกออกแบบมาให้เป็นสื่อของคนหูหนวก ดังนั้นการเข้าสู่สังคมหรือการยอมรับ ยังไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร

ด้านข้อมูลของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษนั้น พบว่าขาดการทำสถิติและข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่แน่นอน รวมถึงการเน้นการช่วยเหลือตามหลักการมากกว่าสภาพความต้องการที่แท้จริง Prongsantia (2014) ได้กล่าวว่า นักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่จะได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานสนับสนุนนักศึกษาพิการในระดับอุดมศึกษา (Disability Support Service : DSS) จะต้องได้รับการระบุตามหลักเกณฑ์ และมีบัตรประจำตัวพิการ ซึ่งกฎเกณฑ์ดังกล่าว อาจเป็นอุปสรรคต่อการให้ความช่วยเหลือนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่ไม่มีบัตรประจำตัวคนพิการ การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก ส่วนใหญ่จัดให้สำหรับนักศึกษาที่มีความบกพร่องเด่นชัด เช่น บกพร่องทางการเห็น บกพร่องทางการได้ยิน บกพร่องทางร่างกาย

และการเคลื่อนไหว และออทิสติก อันเป็นการช่วยเหลือที่จำกัด จึงพบว่า นักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้อยู่ไม่ขอรับการบริการเมื่อเทียบกับความพิการประเภทอื่นๆ รวมถึงการรวบรวมสถิติสำหรับจำนวนรวมของนักศึกษาพิการแต่ละประเภทพิการที่ไม่ชัดเจนในการวางแผนช่วยเหลือสอดคล้องกับ Sirithongthaworn (2013) ที่เห็นว่าคนส่วนใหญ่จะให้การช่วยเหลือเฉพาะความพิการที่เห็นเด่นชัด ส่วนสภาพความพิการบางประเภทที่เห็นไม่เด่นชัดนี้ อาจเป็นอุปสรรคในการที่ทำให้การช่วยเหลือบุคคลพิการเหล่านี้ถูกละเลยจนให้การพัฒนาศักยภาพการเป็นไปอย่างล่าช้า

ในวัฒนธรรมไทยนั้น นิยมที่จะบริจาคเงินให้แก่บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษหรือองค์กรการกุศล โดยเข้าใจว่าเป็นการสงเคราะห์บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแนวคิดดังกล่าวเป็นการปิดกั้นโอกาสในการมีส่วนร่วมในสังคมของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (Japan International Cooperation Agency, 2002) ซึ่งสอดคล้องกับ Namsiripongpan (1996) ที่กล่าวถึงทัศนคติในทางลบต่อการจ้างงานบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษว่า นายจ้างส่วนใหญ่ มักไม่รับเข้าทำงาน มักถูกเพื่อนร่วมงานเอาเปรียบและกลั่นแกล้ง ขาดแคลนสถาบันในการฝึกอาชีพแก่บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอีกทั้งไม่มีสถาบันให้การรับรองบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่มีความรู้และความชำนาญยิ่งไปกว่านั้น ความคาดหวังในระดับต่ำต่อความสามารถของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เช่น คนที่บกพร่องทางการเห็นไม่สามารถเดินทางไปไหนมาได้โดยลำพัง ทั้งที่จริงแล้วบุคคลเหล่านี้หากได้รับการฝึกให้คุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมแล้ว พวกเขาก็สามารถดำรงชีวิตอิสระได้

การดำรงชีวิตของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่จำเป็นจะต้องมีการติดต่อกับผู้คนในสังคมและหน่วยงานต่างๆ นั้น Chareansilp (2009) พบว่าพวกเขามักจะได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมและแตกต่างจากคนทั่วไปอยู่เสมอ เช่น การใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติต่อคนทั่วไปอย่างหนึ่ง แต่กลับปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

อีกอย่างหนึ่ง นอกจากนั้นบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมักจะถูกกีดกันออกไปจากการใช้สิทธิตามกฎหมาย เช่น การปฏิเสธไม่รับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าทำงานเพราะเหตุสภาพทางกาย การถูกเอารัดเอาเปรียบในการทำงาน เป็นต้น

จากตัวอย่างความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องในเรื่องสภาพความพิการที่ยกตัวอย่างมานี้ เป็นสาเหตุหนึ่งที่เป็นเงื่อนไขในการจำกัดความสามารถของบุคคลในการได้รับโอกาสทางการศึกษาอีกด้วย สำหรับประเทศไทยนั้น แนวคิดทางด้านการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เริ่มจากการให้โอกาสแก่บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในการเรียนร่วมกับคนปกติ หากแต่มีแนวคิดตามวัฒนธรรมส่วนหนึ่งคือ การสงเคราะห์ จึงทำให้การจัดการศึกษาส่วนใหญ่นั้นเน้นการให้ความช่วยเหลือหรือการสงเคราะห์ ด้วยเหตุผลที่ว่า บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ หรือมีความสามารถที่จำกัด อาจต้องใช้เวลาในปรับเปลี่ยนแนวคิดจากในการช่วยเหลือเป็นการอำนวยความสะดวก เพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพเช่นเดียวกับคนอื่นๆ ในสังคม (Prongsantia, 2014)

ลักษณะของเด็กหรือบุคคลที่สามารถปรับตัวต่อความพิการได้

บุคคลที่ปรับตัวได้ หมายถึงบุคคลที่สามารถแก้ปัญหาได้โดยไม่มีความขัดแย้งต่อสิ่งแวดล้อม โดยสามารถรักและภาคภูมิใจในตนเอง ไม่มีความคับข้องใจ หรือมีความวิตกกังวล อย่างไรก็ตาม หากสภาพความเครียดหรือปัญหาไม่มีความรุนแรงมากนัก บุคคลนั้นอาจแสดงพฤติกรรมวุ่นวายใจหรือไม่พอใจ เมื่อทุกอย่างคลี่คลายลง บุคคลนั้นก็จะค่อยคลายความเครียดและลืมเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้น แต่หากพฤติกรรมผิดปกติเกิดขึ้นเป็นระยะเวลานาน ก็อาจส่งผลให้เกิดความบกพร่องทางจิตและส่งผลเสียต่อบุคลิกภาพได้ (Wongsawan & Wongsawan, 2008)

Tantipalachiwa (2003) กล่าวว่า การปรับตัวของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษนั้น ต้องดูจากผล

รวมของการปรับตัวในด้านต่างๆ ที่สำคัญ 4 ด้าน คือ

1. การปรับตัวด้านจิตใจ

เมื่อบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อความพิการแล้ว ก็จะต้องปรับตัวเข้าสู่สมดุลของจิตใจด้วยการยอมรับและปรับตัวได้ โดยพยายามไม่ให้เกิดความเจ็บป่วยทางด้านจิตใจ มีการปรับตัวทางความคิด อารมณ์และเหตุผลให้เหมาะสมกับวัย และอยู่ในโลกของความเป็นจริง มีกำลังใจและยอมรับกับสภาพความพิการ มีความคิดสร้างสรรค์พอสมควร มีความมั่นใจในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น มีอารมณ์มั่นคง มีความสามารถที่รับฟังเข้าใจและเห็นใจผู้อื่นโดยมิได้คำนึงถึงแต่ตนเองเท่านั้น บุคคลที่ปรับตัวได้ จะรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า นั่นคือ รู้สึกดีกับตนเอง และความสามารถที่จะทำหน้าที่ให้แก่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ คนที่ปรับตัวได้ดีจะมีความรู้สึกที่สมบูรณ์ และสามารถเผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้เท่ากับคนทั่วไป (Tanawatthana, 1996)

2. การปรับตัวด้านการช่วยเหลือตนเอง

การปรับตัวของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษควรเป็นไปในลักษณะที่พยายามช่วยเหลือตนเองให้ได้อย่างน้อยในด้านการกิจในชีวิตประจำวัน เช่น สุขอนามัยส่วนบุคคล การหุงหาอาหาร การรับประทานอาหาร เป็นต้น ทั้งนี้ต้องดูว่า ความบกพร่องนั้นจะเป็นอุปสรรคต่อการช่วยเหลือตนเองเพียงใด โดยต้องดูที่เจตนาหรือความพยายามเป็นประการสำคัญ บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่ปรับตัวได้ จะพยายามใช้วิถีชีวิตส่วนที่ยังมีอยู่ทั้งหมดให้เป็นประโยชน์หรือชดเชยกับส่วนที่เสียไป

นอกจากนี้ การจะพิจารณาว่าบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษยังต้องปรับตัวด้านการช่วยเหลือตนเองหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาในด้านการอยู่ตามลำพังของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้นานพอสมควร สามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความบกพร่องของเขา ในบางกรณีเหตุผลของการช่วยเหลือตนเองของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ต้องการรู้สึกถึงความสามารถของตน บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเลือกที่จะ

ข้อบกพร่องส่วนบุคคลโดยมีแรงจูงใจจากที่คิดว่าตนเองยังมีคุณค่า มีความสามารถดำรงชีวิตเหมือนคนปกติได้ (Chayapong, 2013)

3. การปรับตัวด้านการงาน

บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่ปรับตัวได้ มักพยายามคงสภาพการทำงานหรือการเรียนของตนไว้ให้มีการสูญเสียน้อยที่สุด ความบกพร่องแต่ละอย่างอาจเป็นอุปสรรคต่อการทำงานหรือการเรียนไม่เท่ากัน บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอาจจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงหน้าที่การงานหรือลักษณะของงานให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายของตน โดยไม่ควรคิดเลิกทำทุกสิ่งทุกอย่างโดยเด็ดขาด トラบเท่าที่ยังมีความสามารถที่จะทำงานบางอย่างให้เป็นประโยชน์ได้ บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางกายยังสามารถใช้สมองหรือความรู้ของตนที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ได้เสมอ

Thongsoontorn (2012) เสนอแนะให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อการทำงานร่วมกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็นเพื่อให้การปรับตัวทางสังคมด้วยการใช้สื่อ โดยเฉพาะโทรทัศน์ ในการส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนคนทำงานในหน่วยงานต่างๆ ถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้แก่ ความสามารถและข้อจำกัด สามารถปฏิบัติงานกับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้แล้วรัฐบาลควรมีบทบาทในการสนับสนุนการมีงานทำของบัณฑิตที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ด้วยการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างคนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สนับสนุนสิทธิพิเศษ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้หน่วยงานรับบัณฑิตที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าทำงาน เช่น ลดหย่อนภาษี หรือให้เงินอุดหนุนทั้งของรัฐและเอกชน ตั้งเป้าหมายการมีงานทำของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เช่น ปีละ 30% ของบัณฑิตที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (Sungpreeda, 2014)

4. การปรับตัวด้านสังคม

บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษควรจะต้องปรับตัวตนเองให้มีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นตามสมควร

มีการไปมาหาสู่ ร่วมกิจกรรม มีการพักผ่อนหย่อนใจ สัมผัสกับบุคคลอื่น บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษควรคงสภาพกิจกรรมนอกบ้านที่เคยมีไว้ตามสมควร เช่น ไปรับประทานอาหารนอกบ้าน การดูหนังหรือเล่นกีฬาที่ยังเล่นได้ นอกจากนี้แล้ว Kudsee (2009) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การสนับสนุนทางสังคม การยอมรับและเห็นคุณค่า และการสนับสนุนในรูปของเงิน สิ่งของและบริการจากเพื่อน เพื่อนบ้าน องค์กร จะทำให้บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษรู้สึกว่าคุณค่าและเป็นที่ยอมรับในสังคม และสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ทั้งทางด้านจิตใจ อาชีพ และสังคมได้ ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งตนเองต่อไป

การช่วยเหลือบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ คือการสนับสนุนให้บุคคลเหล่านี้สามารถช่วยตนเองได้ ยอมรับสภาพและใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่สามารถปรับตัวได้ จะมีภาวะจิตใจที่มั่นคงและยอมรับความพิการที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง สามารถช่วยเหลือตนเองได้มากที่สุดตามข้อจำกัดที่มีอยู่ การพิจารณาว่าบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีการปรับตัวได้นั้น ต้องมองถึงในภาพรวมจะไม่แยกด้านใดด้านไหนออกจากกัน

การส่งเสริมและช่วยเหลือให้การปรับตัวประสบความสำเร็จ

การส่งเสริมและช่วยเหลือให้การปรับตัวของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จ (Sukhothaithammathirat Open University, 1991) ดังนี้

1. ครอบครัว

ครอบครัวนับเป็นหน่วยแรกสุดของสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและช่วยเหลือให้การปรับตัวของเด็กหรือบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยแนวทางต่อไปนี้

1.1 เด็กเหล่านี้เป็นเด็กที่ต้องการดำรงชีวิตเช่นเดียวกับเด็กปกติ เช่น ดูแลเอาใจใส่ ความรัก ความเมตตา เลี้ยงดูอย่างเด็กปกติ จะทำให้เด็กเหล่านี้ไม่มี

ปัญหาทางอารมณ์และจิตใจภายหลัง การเรียนรู้เกี่ยวกับความบกพร่องของเด็กเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องจะเข้าใจและยอมรับสภาพของเด็ก รวมถึงหาทางช่วยเหลือเด็กได้ถูกต้อง ซึ่งทำได้โดยการพูดคุยปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญ

1.2 ครอบครัวควรพาเด็กออกสู่สังคม แนะนำพี่น้อง ญาติ เพื่อนๆ ให้รู้จักเด็กและความต้องการจำเป็นพิเศษของเขา และควรพาออกไปสู่สิ่งแวดล้อมภายนอกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เขาได้รู้จักช่วยตนเอง และเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

1.3 การฝึกหัดในการทำกิจกรรมต่างๆ ควรเริ่มจากกิจกรรมที่ง่ายๆ ก่อนเพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกภูมิใจและเป็นแรงจูงใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่ยากขึ้น เปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกฝนกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง ทำบ่อยๆ ซ้ำๆ เพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ควรฝึกหัดเด็ก อย่างสม่ำเสมอและด้วยอารมณ์มั่นคง

1.4 พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ควรให้ความร่วมมือกับทีมผู้รักษา เมื่อได้รับคำแนะนำวิธีการบำบัดอย่างง่าย ควรนำไปปฏิบัติกับเด็กที่บ้าน สังเกตการเปลี่ยนแปลงของเด็กอย่างสม่ำเสมอเมื่อมีปัญหาหรืออาจมีปัญหากเกิดขึ้นให้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้การแก้ไขได้อย่างทันเหตุการณ์ และถูกต้องต่อไป

1.5 สอนให้บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษยอมรับความบกพร่องของตนเอง เพราะจะทำให้เขาเหล่านั้นยอมรับข้อจำกัดของตนเอง ทำให้การปรับตัวต่อสภาพความบกพร่องเป็นไปได้ง่ายขึ้นและเป็นไปในทางที่เหมาะสม

จากแนวทางที่กล่าวมา ครอบครัวมีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้สามารถปรับตัวได้อย่างประสบความสำเร็จ อาจเริ่มจากการที่สมาชิกในครอบครัวจะต้องทำความเข้าใจ ศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุและยอมรับถึงสภาพความบกพร่อง ให้ความรักความเอาใจใส่เด็กเช่นเด็กปกติ ตลอดจนแสวงหาวิธีการสนับสนุนให้เด็กหรือบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้พัฒนาตามศักยภาพ

2. สถานศึกษา

หน่วยงานด้านสถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียน

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่จัดการศึกษา ควรปฏิบัติหรือมีแนวทางที่ส่งเสริมให้บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษปรับตัวได้ ดังนี้

2.1 เป็นแบบอย่างในการอยู่ร่วมกันของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษกับคนปกติ เช่น จัดการเรียนการสอนแบบเรียนร่วมหรือเรียนรวม เพื่อให้สังคมได้เห็นความสำคัญของการเปิดโอกาสให้คนพิการในการมีส่วนร่วมในสังคมคนปกติ ให้การยอมรับให้แก่วัฒนธรรมหรือบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่ปรับตัวและเข้าใจตนเอง สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2.2 เมื่อบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมาเรียนร่วมกับคนปกติแล้วควรจัดบริการสนับสนุนให้ตัวอย่างเช่น ในระดับมหาวิทยาลัย จะมีหน่วยงานบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการหรือเรียกสั้นๆ ว่า DSS มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Disability Support Services ซึ่งบริการที่จัดให้นั้นจะพิจารณาจากลักษณะเฉพาะของแต่ละความพิการและความต้องการจำเป็นของนักศึกษา (Utthayotha, 2013) ตัวอย่างเช่น บริการที่จัดให้แก่ นักศึกษาบกพร่องทางการเห็น ได้แก่ โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับคนตาบอดหรือสายตาสั้นยาว จัดทำเอกสารเบรลล์ จัดทำสื่อภาพนูน บันทึก และสำเนา เทปบันทึกเสียงการเรียนการสอน จัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษารายบุคคลหรือกลุ่ม จัดหาหอพักที่จัดเตรียมสำหรับคนพิการ ฯลฯ (Centre of Human Development and Person with Disabilities, 2009)

2.3 เน้นที่ความสามารถ ค่านิยมและความแตกต่างระหว่างบุคคล ตัวอย่างเช่น ระดับอุดมศึกษา อาจารย์ต้องทำความรู้จักกับนักศึกษาที่จะสอนให้ทั่วถึง ตรวจสอบว่ามีนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในห้องเรียนหรือไม่ และเตรียมแบบการสอน (Teaching Style) เพื่อให้เหมาะกับนักศึกษา หรือปรับกิจกรรมบางส่วนในรายวิชา การจัดทำสื่อการสอนควรคำนึงผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาปกติหรือนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เช่น จัดทำวีดีโอเทป หรือเพาเวอร์พอยท์ประกอบเสียงและตัวหนังสือกำกับ เป็นต้น

2.4 ควรส่งเสริมและสนับสนุนในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายนอกกับนักเรียน ที่มี

ความต้องการจำเป็นพิเศษ เช่น อาจมีกิจกรรมสนับสนุนการร่วมกัน การเข้าค่ายศิลปะเพื่อให้คนปกติและบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน

2.5 ในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม พบว่าบทบาทของผู้บริหารมีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษประสบความสำเร็จและส่งผลต่อการปรับตัวที่เหมาะสม (Sukbunpant Arthur-Kelly, & Dempsy, 2013) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญด้วยการจัดอบรมบุคลากรในหน่วยงานของตน ให้มีความรู้ความเข้าใจทางด้านการศึกษาพิเศษ การสอนและการดูแลเด็กเหล่านี้

สถานศึกษานับเป็นอีกหนึ่งหน่วยงานที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กหรือบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้มีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้ทักษะในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการหรือการปรับตัวอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ดังนั้นการสนับสนุนทั้งทางด้านอุปกรณ์ช่วยเหลือ ตลอดจนบริการทางการศึกษา จะช่วยให้การปรับตัวของเด็กหรือบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นไปด้วยความสะดวกรับรื่นมากขึ้น

3. หน่วยงานด้านสื่อสารมวลชน

องค์กรหรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการให้ความรู้หรือข่าวสารต่างๆ มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือและส่งเสริมให้บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้ ตามแนวทางดังนี้

3.1 สื่อมวลชน วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ มีบทบาทที่สำคัญในการให้ความรู้ การบำบัด รักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพ วิธีการช่วยเหลือ ตลอดจนแนะนำหน่วยงานให้บริการต่อบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เช่น ด้านการสร้างเสริมทัศนคติที่ถูกต้อง ด้านการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

3.2 สื่อมวลชนควรสนับสนุนให้สังคมไทยมองเห็นความสำคัญของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ การให้โอกาสบุคคลเหล่านี้ได้แสดงความสามารถตามสื่อต่างๆ

3.3 การที่สื่อมวลชนใช้คำรุนแรง เมื่อกล่าวถึงบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่ทำความผิด ทำให้

บุคคลเหล่านี้เกิดความท้อแท้และหมดกำลังใจ ดังนั้นสื่อมวลชนควรระมัดระวังการสื่อสารต่างๆ ที่เป็นการตอกย้ำสภาพความบกพร่องหรือปมด้อยของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษต่อสาธารณชน

อาจกล่าวได้ว่า หน่วยงานด้านสื่อมวลชนมีบทบาทที่สำคัญในการให้ความรู้ ตลอดจนทัศนคติที่ถูกต้องต่อบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษส่งผลการปรับตัวของบุคคลเหล่านี้จะประสบความสำเร็จ

4. สถาบันทางศาสนา

บทบาทของสถาบันศาสนา เป็นศูนย์รวมในการยึดเหนี่ยวจิตใจ และโน้มน้าวให้ประชาชนหันมาบำเพ็ญกุศลและช่วยเหลือบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในแนวทางที่ถูกต้อง โดยการดำเนินตามแนวทาง (Sukhothammathirat Open University, 1991) ดังนี้

4.1 เป็นศูนย์กลางพัฒนาและให้ความรู้ทางการศึกษาพิเศษ โดยให้ความรู้ทางวิชาการที่ถูกต้องหรือให้ความรู้ในการป้องกันความพิการในเชิงวิทยาศาสตร์มากกว่าหลักของความเชื่อที่กล่าวต่อกันมา

4.2 เทศนาสั่งสอนอบรมสั่งสอนเพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ให้โอกาสแก่บุคคลเหล่านี้ได้เป็นที่ยอมรับและมีโอกาสได้อยู่ร่วมกันสังคมของบุคคลปกติ

4.3 ควรส่งเสริมให้บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมทำบุญกุศลบำเพ็ญประโยชน์ตามแต่อัธยาศัยและฐานะ ซึ่งจะแบบอย่างให้คนทั่วไปได้เห็นถึงการยอมรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม อาจสอนให้บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษรู้จักช่วยเหลือชุมชนด้วยการเป็นผู้ให้แทนที่จะเป็นผู้รับด้วยความสงสารจากบุคคลทั่วไป เป็นการแสดงความสามารถของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้บุคคลทั่วไปได้เห็นและยอมรับในศักยภาพที่มี

4.4 การช่วยเหลือให้บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษใช้หลักการในศาสนาเพื่อการดำเนินชีวิตโดยกระทำตามคำสอนต่างๆ เช่น การเจริญสติ สมาธิ พยายามทำใจให้พอใจในสิ่งและสถานการณ์ต่างๆ พยายามทำใจให้มีเมตตา กรุณาให้อภัย พยายามขจัด

ความหลากหลาย หลักธรรมในการดำรงชีวิต การรู้จักปล่อยวางความทุกข์ต่อสภาพความไม่พอใจจากความต้องการจำเป็นพิเศษของตน

สถาบันทางศาสนาเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการส่งเสริมสภาพจิตใจของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้มีความสุขสงบ ตลอดจนการอบรมกล่อมเกลাজิตใจของบุคคลทั่วไปให้เข้าใจถึงสภาพและข้อจำกัดของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษส่งผล การปรับตัวของบุคคลเหล่านี้ให้ประสบความสำเร็จ

5. การปรับสภาพแวดล้อม

Wongsawan and Wongsawan (2008) ได้เน้นว่า การช่วยให้บุคคลมีสุขภาพจิตดีสามารถปรับตัวได้นั้น ไม่อาจสนใจเฉพาะแต่เรื่องของบุคคลอย่างเดียว การจัดและปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาบุคคลก็มีความสำคัญด้วย ปัจจุบันได้มีแนวคิดในเรื่องของ Universal Design (UD) ที่แปลเป็นภาษาไทยว่า การออกแบบเพื่อมวลชน หมายถึง การออกแบบอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมต่างๆ ให้มีความเป็นสากลสามารถใช้ได้สำหรับทุกคน เช่น การออกแบบประตูโดยมีขนาดความสูง ความกว้าง ให้ผู้ใช้ทุกคนเข้าออกอย่างสะดวก แนวคิดการออกแบบเพื่อมวลชนเป็นแนวคิดที่ดี เพราะเป็นการเปิดกว้างให้ทุกภาคส่วนสมาชิกทุกคนได้อยู่ร่วมกันและยอมรับกันและกันท่ามกลางความหลากหลาย สังคมส่วนรวมมีหน้าที่ต้องดูแลรับผิดชอบให้สมาชิกทุกคนอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขได้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน (National Office for Empowerment of Persons with Disabilities, 2007)

สำหรับประเทศไทย การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่เหมาะสมนั้น อาจพิจารณาจัดบริการหรือปรับสภาพแวดล้อมหรือสถานที่ให้เหมาะสมและคำนึงถึงสภาพความบกพร่องไว้ (National Office for Empowerment of Persons with Disabilities, 2007) ดังนั้น การจัดทางลาดสำหรับบริการผู้ที่ใช้รถเข็น มีเคาน์เตอร์ติดต่อบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถเข้าถึงได้ มีคู่มือเอกสาร ข้อมูลข่าวสารที่เป็นอักษรเบรลล์หรือสื่อเสียงเผยแพร่ มีป้ายอักษรอิเล็กทรอนิกส์ (อักษรวิ่ง) ที่แสดง

ข้อมูลให้บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทราบที่จอดรถสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ห้องน้ำ/ห้องส้วมสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษควรเป็นแบบชักโครกเพราะสะดวกมากกว่า

จากที่กล่าวมานั้น การส่งเสริมและช่วยเหลือให้การปรับตัวของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ได้แก่ ครอบครัว สถานศึกษา สื่อสารมวลชน องค์กรทางศาสนา รวมถึงการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งแต่ละหน่วยงานควรไม่ควรมอบให้เป็นภาระหน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ควรจะทำงานร่วมมือกันเพื่อการปรับตัวของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษนั้น ประสพผลสำเร็จอย่างยั่งยืน

บทสรุป

การปรับตัวเป็นวิธีการที่จะหาวิธีลดสภาวะความตึงเครียดทางอารมณ์ เพื่อรักษาความมั่นคงของตน ทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเอาชนะต่อสิ่งที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคของตน รวมถึงแสวงหาวิธีการที่จะเผชิญกับสิ่งนั้นเพื่อลดความกดดันทางจิตใจจนจะช่วยให้ตนเองดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข อย่างไรก็ตาม อาจพบว่า อุปสรรคในการปรับตัวของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษนั้น อาจเกิดจากปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพความบกพร่อง คือสภาพความพิการมากน้อยของบุคคลนั้น ปัจจัยด้านครอบครัว เช่น การให้การสนับสนุนหรือละเลยต่อการดูแลบุคคลเหล่านี้ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ทักษะคติเชิงลบที่มีต่อบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ การพิจารณาว่า บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถปรับตัวได้ อาจพิจารณาได้จาก การปรับตัวด้านจิตใจ การปรับตัวด้านการช่วยเหลือตนเอง การปรับตัวด้านการงาน และการปรับตัวด้านสังคม ทั้งนี้ ครอบครัว สถานศึกษา หน่วยงานด้านสื่อสารมวลชน สถาบันทางศาสนาและการปรับสภาพแวดล้อม มีส่วนส่งเสริมและช่วยเหลือให้การปรับตัวประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- Arayawinyou, P. (1990). *Children with Learning Disability*. (2nd Eds.). Bangkok: Wankeaw.
- Centre of Human Development and Person with Disabilities. (2009). *Handbook of student with disabilities*. Chiangmai: Author.
- Chareansilp, D. (2009). *Legal consciousness and the role of law in the life of disabled people*. Chiangmai: Chiangmai University.
- Chayapong, J. (2013). Independent Living: a case study of mobility disabled people driving independently in Bangkok. *Academic Services Journal*, 24 (4), 51-64.
- Holroyd, E. E. (2003). *Chinese cultural influences on parental caregiving obligations towards children with disabilities*. *Qualitative Health Research*, 13(1), 4-19.
- Japan International Cooperation Agency [JICA]. (2002). Country Profile on Disability, Kingdom of Thailand. Retrieved September 29, 2011, from http://siteresources.worldbank.org/DISABILITY/Resources/Regions/East-AsiaPacific/JICA_Thailand1.pdf.
- Kearney, T.A & Trull, C. J. (2012). *Abnormal Psychology and Life: A Dimensional Approach*. (3rd Edition). M.A. : Cengage Learning, 33.
- Kowtrakul, S. (2013). *Educational Psychology*. (11th Edition). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Kudsee, W. (2009). *Factors affecting the self-reliance of the disabled in tambon padaet Amphoe Mueang Chiang Mai*. Chiangmai: Chiangmai University.
- Namsiripongpan, W. (1996). *Law and government policy towards people with disabilities*. Bangkok: Winyuchon.
- National Office for Empowerment of Persons with Disabilities. (2007). *Handbook for design environment of person with disabilities and all ages*. (11th Edition). Bangkok: National Office for Empowerment of Persons with Disabilities.
- Niyomtham, S. (2001). *Hearing Impairment: The Impact to Psychology Education and Society*. (2nd Edition). Bangkok: RumThai Press.
- Parnprecha, C. (2008). *General psychology Unit 9th*. (21st Edition). Nontaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Printing house.
- Prongsantia, S. (2014). *The Comparison between Australia and Thailand about the management for people with disabilities*. Bangkok: Office of the Higher Education Commission.
- Ratrus, Spencer A., & Navid, Jeffrey S. (1980). *Adjustment and growth: The challenges of life*. N.Y.: Holt, Rinehart and Winston.
- Sirithongthaworn, S. (2013). Higher Education concern people with disabilities. *Special Education Journal*, 8, 6.
- Srion, J., & Tettim, J. (2002). A Study of holiday time behavior of the deaf living in Bangkok. *Journal of Ratchasuda College for Research and Development of Persons with Disabilities*, 1(1), 1-15.

- Srisongkarm, W., Ratanasanya, S., Pothpattanapon, R., & Theprasit, P (2006). *General Psychology*. Bangkok: Triple Group.
- Sukbunpant, S., Arthur-Kelly, M., & Dempsey, I. (2013). Thai preschool teachers' views about inclusive education for young children with disabilities. *International Journal of Inclusive Education*, 17(10), 1106-1118. doi: 10.1080/13603116.2012.741146
- Sukhothaithamathirat Open University. (1991). *Care of Handicapped*. Nonthaburi: Sukhothaithamathirat Open University.
- Sukphotharom, P., & Kesabutr, P. (2010). Adjustment by Defense Mechanisms. *Executive Journal*, 30 (4), 119-125.
- Sungpreeda, W. (2014). *Approach and the ways to promote career for graduates with disabilities*. Bangkok: Office of the Higher Education Commission.
- Suwanasang, K. (1990). *Personality and adjustment*. Bangkok: Bamrunsan.
- Tanawatthana, M. (1996). *Psychology to develop quality of life*. Bangkok: Therapong Printing.
- Tantipalachiwa, K. (2003). *The Handout subject of taking care of people with disabilities Unit1-7*. (2nd Edition). Nontaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Printing house.
- Thirajit, V. (1994). *Education for Children with Special Needs*. (3rd Eds.). Bangkok: Chulalongkorn University.
- Thongsoontorn, A. (2012). *Attitude toward Working with Blind Employees at the Advance Infor Service (Public) Company Limited* (Unpublished Master Thesis). National Institute of Development Administration, Bangkok.
- Utthayotha, S. (2013). *Inclusion for children with special needs in regular school*. (10th Edition). Chiangmai: Darawan Printing.
- Wongsawan, K. & Wongsawan, L. (2008). *Mental Health*. Bangkok: Ruamsan.